

روش برخورد با فتنه‌ها

کلیدواژه: فتنه، نهج البلاغه.

برسش: در حکمت ۱ نهج البلاغه روش برخورد با فتنه‌ها را ترجمه و تفسیر کنید.

پاسخ: برخی راه‌های مقابله با فتنه‌ها که در **نهج البلاغه** ارائه شد، عبارت‌اند از: ۱. تمسک به **اهل بیت پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)**؛ ۲. آگاهی یافتن نسبت به **فتنه** و فتنه‌انگیزان و با آگاهی قدم برداشتن در فتنه؛ ۳. پایبندی به **سنت پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)** (درباره برخورد با فتنه خونین عبدالملک بن مروان خلیفه اموی و هجوم آن به کوفه)؛ ۴. با **زیرکی** و هوشمندی برخورد نمودن.

فهرست مندرجات

- ۱ - فتنه در نهج البلاغه
 - ۱.۱ - آتش فتنه
 - ۱.۲ - ره‌آورد شوم فتنه
 - ۱.۳ - علل پیدایش فتنه
 - ۱.۴ - شیوه مبارزه با فتنه
- ۲ - راه‌های مقابله با فتنه‌ها
- ۳ - حکمت ۱ نهج البلاغه
 - ۳.۱ - زیرک بودن در فتنه‌ها
 - ۳.۲ - دیدگاه ابن ابی‌الحدید
- ۴ - منابع
- ۵ - پانویس
- ۶ - منبع

فتنه در نهج البلاغه

پیش از پاسخ به این سؤال ابتدا باید توجه کرد که در **نهج البلاغه** بحث‌های مختلفی در رابطه با فتنه مطرح شده است.

← آتش فتنه

گاه حضرت از **آتش** فتنه‌ها خبر می‌دهد؛ مانند: خبر از فتنه عبدالملک مروان، [۱] خبر از فتنه‌های **بصره**، [۲] خبر از فتنه‌ها و تحولات سیاسی **عراق** آن زمان، [۳] خبر از فتنه‌های **جنگ صفین** و بازداشتن **ابوموسی اشعری** از فتنه‌های آینده، [۴] [۵] خبر از فتنه‌ها و **شهادت** خویش، [۶] [۷] و همین‌طور خبر از فتنه‌های مختلف آینده داده است. [۸] [۹] [۱۰]

← ره‌آورد شوم فتنه

گاه از ره‌آورد شوم فتنه‌ها و آتش خانمان‌سوز آن سخن به میان آورده است. [۱۱] [۱۲]

← علل پیدایش فتنه

گاه علل پیدایش فتنه‌ها را گوشرد نموده، [۱۳] [۱۴] و نشانه‌های **فتنه‌جویان** را مورد بررسی قرار داده است. > [۱۵] [۱۶]

← شیوه مبارزه با فتنه

برخی اوقات نیز به راه‌های مقابله با فتنه‌ها و روش مبارزه با آن و عوامل رهایی و نجات انسان‌ها از **فتنه** پرداخته است.

راه‌های مقابله با فتنه‌ها

برخی راه‌های مقابله با فتنه‌ها که در نهج البلاغه ارائه شد، عبارت‌اند از:

۱. تمسک به **اهل بیت پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)**. [۱۷] [۱۸]
۲. آگاهی یافتن نسبت به فتنه و فتنه‌انگیزان و با آگاهی قدم برداشتن در فتنه. [۱۹] [۲۰]
۳. پایبندی به **سنت پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)** (درباره برخورد با فتنه خونین **عبدالملک بن مروان** خلیفه اموی و هجوم آن به کوفه). [۲۱]
۴. با **زیرکی** و هوشمندی برخورد نمودن (در **حکمت** شماره ۱).

حکمت ۱ نهج البلاغه

در حکمت شماره ۱ نهج البلاغه می‌خوانیم:

«كُنْ فِي الْفِتْنَةِ كَأَنَّ اللَّبُونَ، لَا ظَهْرَ فِرْزَكَبْ، وَ لَا صَرَغَ فَيُخَلَبْ؛ [۲۲] [۲۳] در فتنه‌ها، چونان **شتر** دوساله باش، نه پشتی دارد که سواری دهد و نه پستانی تا او را بدوشند».

← زیرک بودن در فتنه‌ها

این تشبیه در واقع به این معنی است که انسان در فتنه‌ها به گونه‌ای زیرکانه برخورد کند که هیچ‌یک از دو طرف نتواند از او بهره‌برداری کند، نه وسیله‌ای برای تاخت‌وتاز فتنه‌انگیزان باشد و نه چون شتر شیرده باعث تقویت مالی و روحی آنها گردد.

← دیدگاه ابن ابی‌الحدید

ابن ابی‌الحدید در توضیح این بخش می‌گوید: «ایام فتنه که همان ایام خصومت و جنگ و درگیری است، بین دو رهبر گمراه که هر دو مردم را به **گمراهی** دعوت می‌کنند؛ مانند فتنه عبدالملک و **ابن زبیر** و فتنه **مروان** و **ضحاک** و فتنه **حجاج** و **ابن اشعث**»؛^[۳۴] در این موارد باید به گونه‌ای حرکت کرد که هیچ‌یک از دو طرف را تقویت نکند، نه به صورت مستقیم در منازعه و درگیری آنها شرکت داشته باشد و نه به صورت تدارکاتی و غیر مستقیم. «و گاه یکی از دو طرف برحق است، این را نمی‌شود گفت ایام فتنه است؛ مانند **جنگ جمل** و **صفین** (که **علی (علیه‌السلام)** طرف **حق** بود) و مانند آن‌که در این صورت **جهاد** همراه طرف‌داران حق (و علیه رهبران گمراه و فتنه‌انگیز) **واجب** است و کشیدن **شمشیر** و **نهی از منکر** و بذل جان در اثبات و عزت بخشیدن **دین** و اظهار حق لازم و ضروری است».^[۳۵]

منابع

۱. شرح نهج البلاغه، اثر ابن ابی‌الحدید، ذیل حکمت اول.
۲. شرح نهج البلاغه، دیگران، ذیل حکمت اول.

پانویس

۱. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۱۴۷، خطبه ۱۰۱.
۲. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۱۴۸، خطبه ۱۰۲.
۳. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۱۴۸، خطبه ۱۰۲.
۴. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۷۴۴، نامه ۶۲.
۵. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۴۵۲، نامه ۶۲.
۶. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۲۰، خطبه ۱۵۶.
۷. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۳۲۷، خطبه ۱۵۶.
۸. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۲۱، خطبه ۱۵۰.
۹. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۰۹، خطبه ۱۵۰.
۱۰. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۱۲۷، خطبه ۹۳.
۱۱. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۲۲، خطبه ۱۵۱.
۱۲. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۰۹، خطبه ۱۵۱.
۱۳. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۵۲، خطبه ۵.
۱۴. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۵۲، خطبه ۷.
۱۵. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۲۲، خطبه ۱۵۱.
۱۶. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۰۹، خطبه ۱۵۱.
۱۷. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۵۲، خطبه ۵.
۱۸. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۱۲۷، خطبه ۹۳.
۱۹. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۲۲، خطبه ۱۵۱.
۲۰. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۲۰۹، خطبه ۱۵۱.
۲۱. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۱۹۵، خطبه ۱۲۸.
۲۲. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۷۶۹، حکمت ۱.
۲۳. ↑ امام علی (علیه‌السلام)، نهج البلاغه، ص ۴۶۹، حکمت ۱.
۲۴. ↑ ابن ابی‌الحدید، عبدالحمید بن هبة‌الله، شرح نهج‌البلاغه، ج ۱۸، ص ۸۲، بیروت، داراحیاء‌التراث العربی، چاپ دوم، ۱۳۸۷ هـ.
۲۵. ↑ ابن ابی‌الحدید، عبدالحمید بن هبة‌الله، شرح نهج‌البلاغه، ج ۱۸، ص ۸۲، بیروت، داراحیاء‌التراث العربی، چاپ دوم، ۱۳۸۷ هـ.

منبع

سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «روش برخورد با فتنه‌ها»، تاریخ بازیابی ۱۳۹۶/۰۵/۹.